

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.57>

УДК 338.1:330.4

С. М. Гайденко,

*к. е. н., доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0112-369X>

Д. В. Соколов,

*старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3237-0095>

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

S. Haidenko,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship
and Business Administration,*

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

D. Sokolov,

Senior Lecturer of the Department of Entrepreneurship and Business Administration,

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

FACTOR ANALYSIS OF INDICATORS OF FINANCIAL STABILITY OF CONSTRUCTION BUSINESS ENTERPRISES

Стаття присвячена обґрунтуванню сутності фінансової стійкості підприємства та чинників впливу на систему її оцінки. Проведено узагальнення показників фінансової стійкості підприємств будівельного бізнесу методами багатовимірної факторної аналізу, виявлено загальні чинники, дана їхня інтерпретація, проаналізовано динаміку. В процесі узагальнення інформації про фінансову стійкість підприємств будівельного бізнесу рекомендовано до впровадження процедуру багатовимірної факторної аналізу переліку фінансових показників, які в комплексі характеризують їх фінансову стійкість. Охарактеризовано основні етапи проведення факторної аналізу на підприємстві. Розроблено механізм аналітичної оцінки впливу показників фінансової стійкості на загальну зміну чистого прибутку конкретного підприємства

-
ПрАТ «Домобудівний комбінат №4» м. Київ. У ході визначення ключових показників фінансової стійкості на зміну величини чистого прибутку підприємства було розроблено шестипоказникову формулу взаємозв'язку.

The article is devoted to the substantiation of the essence of the financial stability of the enterprise and the factors affecting the system of its evaluation. The indicators of financial sustainability of construction business enterprises were summarized using the methods of multidimensional factor analysis, common factors were identified, their interpretation was given, and the dynamics were analyzed. In the process of summarizing information about the financial stability of construction business enterprises, it is recommended to implement the procedure of multidimensional factor analysis of the list of financial indicators that characterize their financial stability as a whole. The main stages of factor analysis at the enterprise are characterized. A mechanism for analytical assessment of the impact of financial stability indicators on the overall change in the net profit of a specific enterprise has been developed - PJSC "Domodivivnyi Kombinat № 4" Kyiv. In the course of determining the key indicators of financial stability for changes in the amount of net profit of the enterprise, a six-point relationship formula was developed, which includes the following indicators: average annual value of assets; specific weight of current assets; average annual value of current assets; turnover ratio of current assets; net income from the sale of products (works, services); the specific weight of the cost price of the products sold (goods, works, services) in the net

income from the sale of products (goods, works, services); cost of sold products (goods, works, services); gross profitability of current costs; gross profit; specific weight of net profit in gross profit; net profit. In the article, in the process of substantiating the assessment of the absolute impact of financial stability factors on the change in the net profit of the enterprise under study, one of the methods of factor analysis is applied: the method with the distribution of the "undistributed balance". A factor analysis of the impact of financial stability indicators on the overall change in the net profit of PJSC "Domobudivnyi Kombinat No. 4" for 2021-2022 was carried out. In addition, as a result of the assessment of the isolated impact of financial stability indicators on the change in the company's net profit, taking into account the distribution of the "undistributed balance", it was determined indicators that have both a negative and a positive impact on the performance indicator.

Ключові слова: *факторний аналіз, фінансова стійкість, індексна схема розрахунку, нерозподілений залишок, метод ланцюгових підстановок, чистий прибуток, рентабельність поточних витрат.*

Keywords: *factor analysis, financial stability, index calculation scheme, undistributed balance, method of chain substitutions, net profit, profitability of current costs.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах нестабільного бізнес-середовища ефективне функціонування підприємств будівельного бізнесу визначається здатністю формувати достатній рівень фінансової стійкості підприємства, що характеризується комплексом абсолютних і відносних показників. При цьому під фінансовою стійкістю розуміють стан підприємства, що характеризується здатністю функціонувати та розвиватися з метою максимізації економічної вигоди власників, зміцнення конкурентних переваг при збереженні рівноваги балансу в мінливому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість. У зв'язку з цим існують різні методичні підходи до побудови системи показників фінансової стійкості, що сприяють формуванню динаміки та структури фінансових результатів, а тому існує потреба їх уточнення з

урахуванням можливостей проведення факторного аналізу. Враховуючи представлене, можна стверджувати, що досить актуальне значення має факторний аналіз складових чистого прибутку підприємства, тобто визначення впливу окремих чинників на його зміну.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні аспекти оцінки показників фінансової стійкості підприємств висвітлені у працях багатьох вітчизняних науковців Б. В. Гринів [1], В. М. Кремень [4], В. В. Чепка, О. К. Матяш [7], І. Ф. Ясіновська [8]. Практичні основи методики факторного аналізу фінансових показників підприємства висвітлені в роботах М. М. Загреба [2], Г. В. Кошельок [3], А. М. Поддєрьогін, С. В. Скочій [5], проте питання оцінки показників фінансової стійкості підприємства в ході дослідження економіко-статистичних моделей у процесі проведення детермінованого факторного аналізу залишилися поза увагою дослідників.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у формуванні факторної моделі оцінки показників фінансової стійкості підприємства, яка дозволить виявити та кількісно оцінити вплив ключових чинників на величину чистого прибутку підприємства (на прикладі ПрАТ «Домобудівний комбінат №4» м. Київ).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють здатність своєчасно розраховуватися з поточною заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації продукції (наданих послуг) та отримувати прибуток [1]. Досліджуючи підходи щодо визначення сутності фінансової стійкості підприємства та чинників впливу на систему оцінки фінансової стійкості, можна зробити наступні висновки:

- фінансова стійкість є основою виживання та стабільного стану підприємства в умовах ринкової економіки; це комплексне поняття, яке виникає в процесі підприємницької діяльності та зазнає впливу різноманітних чинників;

- для забезпечення фінансової стійкості підприємству необхідно, перш за все, визначити усі чинники, що впливають на його підприємницьку діяльність, щоб запобігти негативним наслідкам їх впливу на підприємство в цілому;

- для того, щоб визначити ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел, здатність отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також надійного збереження такого стану підприємства, необхідно проаналізувати фінансову стійкість за допомогою оцінки всієї системи показників.

Таким чином, з метою узагальнення інформації про фінансову стійкість підприємств будівельного бізнесу застосовано процедуру багатовимірного факторного аналізу переліку фінансових показників, які комплексно характеризують їх фінансову стійкість. Узагальнення вихідної інформації методами багатовимірного факторного аналізу дає змогу виявити окремі характеристики (синтетичні чинники, показники), які узагальнюють механізм розвитку досліджуваних явищ і процесів. Поряд з цим можна стверджувати, що застосування методів факторного аналізу до сукупності результативних показників, що характеризують фінансову стійкість будівельних підприємств, дозволяє виділити загальні чинники і дати їм змістовну економічну інтерпретацію. Одночасно відмітимо, що факторний аналіз – методика всебічного та систематичного дослідження та вимірювання впливу чинників на значення результативного показника. Крім того, факторний аналіз є одним із способів зменшити розмірність, тобто виділити у всій сукупності характеристик ті, які реально впливають на зміну залежної змінної. Варто також зазначити, що факторний аналіз не завжди показує об'єктивний вплив тих чи інших чинників через його нечітку значимість для підприємства. Для того, щоб надати результатам факторного аналізу змістовну форму, необхідно провести дослідження, щоб визначити, якою мірою той чи інший чинник є позитивним чи негативним для підприємства [3]. У загальному випадку можна виділити такі основні етапи факторного аналізу (див. рис. 1):

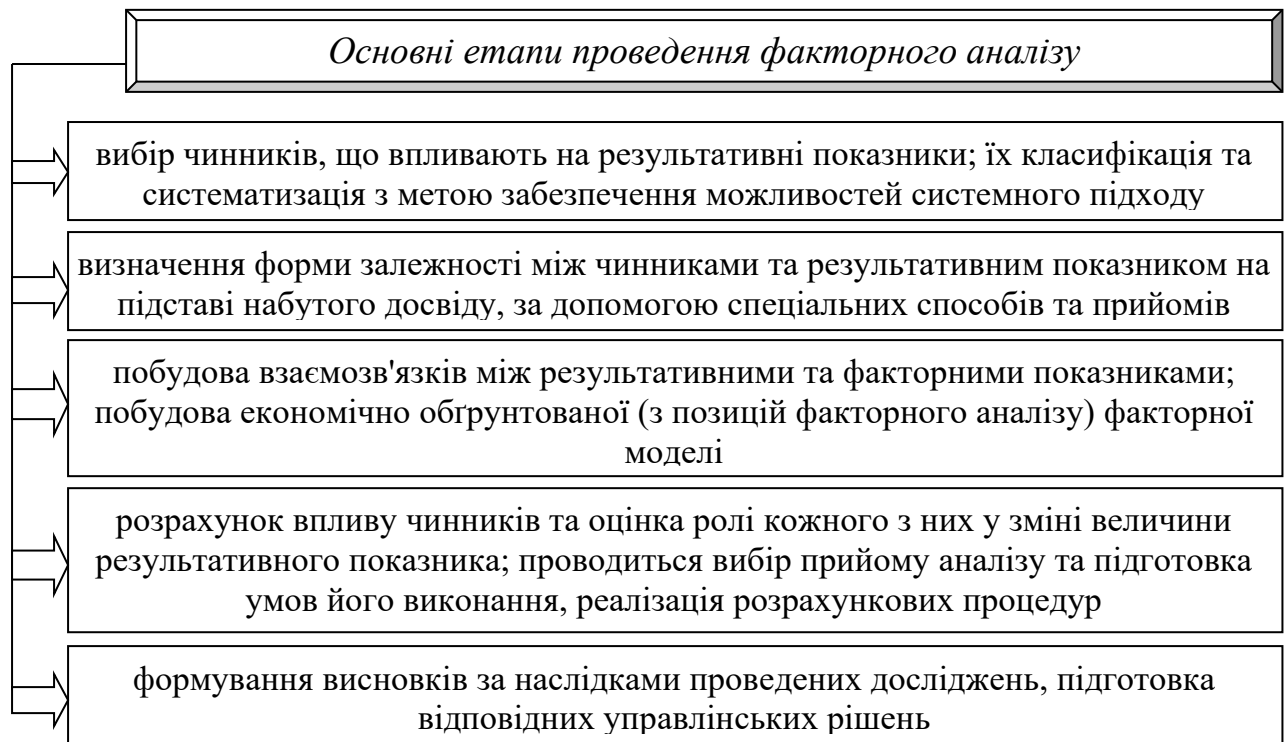

Рисунок 1. Основні етапи проведення факторного аналізу

В роботі механізм аналітичної оцінки впливу показників фінансової стійкості на загальну зміну чистого прибутку представимо на прикладі конкретного підприємства – ПрАТ «Домобудівний комбінат №4» м. Київ (ПрАТ «ДБК №4»), для цього використаємо фінансову звітність підприємства за 2021-2022 рр. (<http://dbk4.com.ua/news/informations/>) [6]. У ході обґрунтування аналітично-факторної оцінки показників впливу на зміну чистого фінансового результату формується шестипоказникова формула взаємозв'язку, до якої входять наступні показники:

- середньорічна вартість активів ($\overline{B_A}$);
- питома вага оборотних активів ($ПВ_{OA} = \frac{\overline{B_{OA}}}{\overline{B_A}}$);
- середньорічна вартість оборотних активів ($\overline{B_{OA}}$);
- коефіцієнт оборотності оборотних активів ($K_{об OA} = \frac{ЧД}{\overline{B_{OA}}}$);
- чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) ($ЧД$);
- питома вага собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ($ПВ_{ЧД}^{CB} = \frac{CB}{ЧД}$);

- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (CB);
- валова рентабельність поточних витрат ($ВалРнв = \frac{Пр^{вал}}{CB}$);
- валовий прибуток ($Пр^{вал}$);
- питома вага чистого прибутку у валовому прибутку ($ПВ_{Пр^{вал}}^{Пр^ч} = \frac{Пр^ч}{Пр^{вал}}$);
- чистий прибуток ($Пр^ч$).

Виходячи з наведених вище показників вплив представлених чинників на зміну чистого прибутку будівельного підприємства наочно відобразимо у вигляді схеми взаємозв'язку між ними (див. рис. 2).

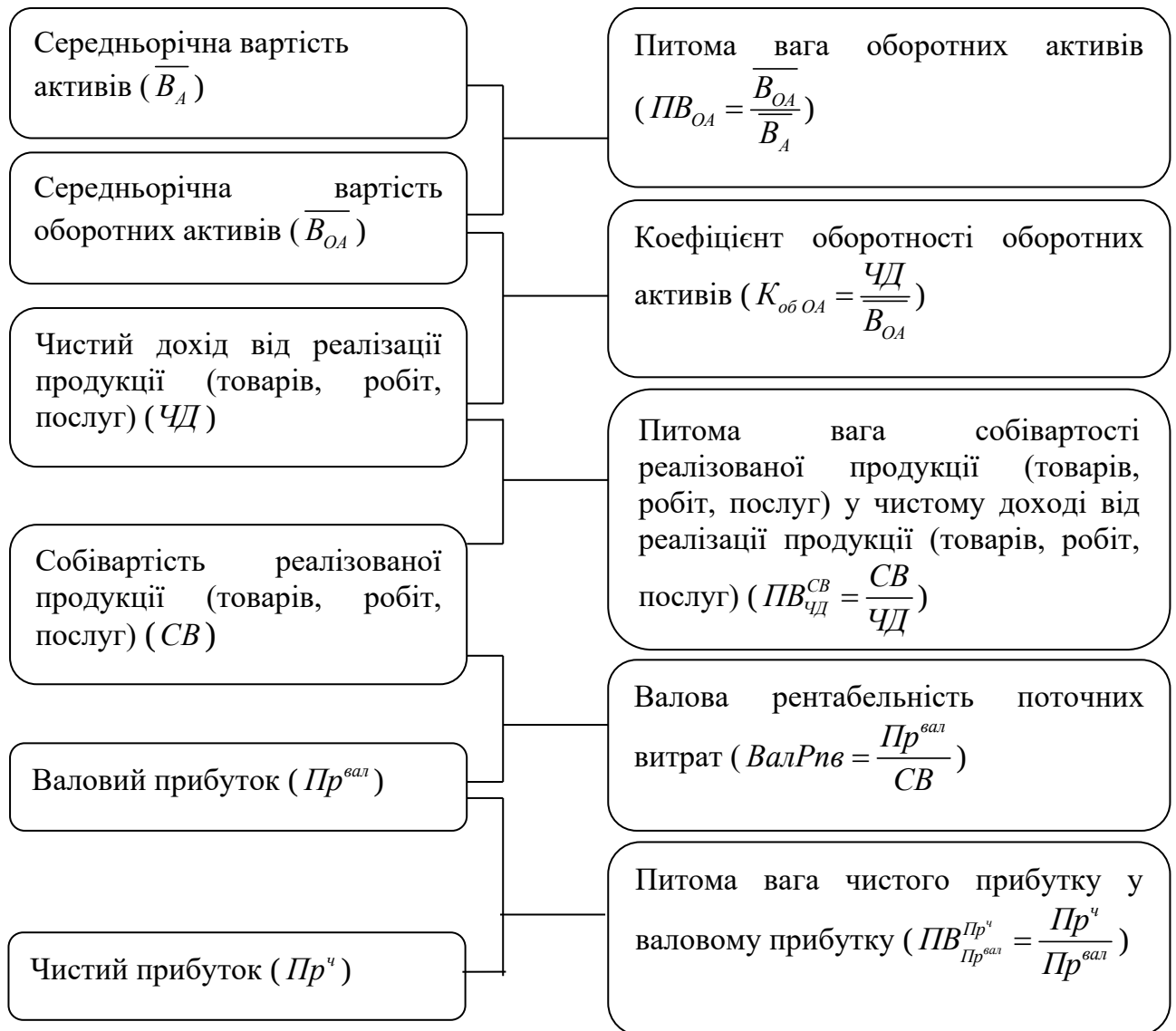

Рис. 2. Наочне зображення взаємозв'язку аналітично-факторної оцінки впливу показників фінансової стійкості на зміну чистого прибутку підприємств будівельного бізнесу

Для аналітично-факторної оцінки показників впливу на зміну чистого прибутку ПрАТ «Домобудівний комбінат №4» вихідні дані згрупуємо в табл. 1 та відмітимо, що для розрахунку використаємо дані фінансової звітності 2021-2022 рр. і застосуємо метод пропорційного розподілу «нерозподіленого залишку». Варто наголосити на тому, що першочерговим доцільно виконати аналітично-факторну оцінку показників фінансової стійкості для визначення впливу на зміну чистого прибутку підприємства, одним з різновидів методу ланцюгових підстановок, який отримав назву «індексна схема розрахунку» (див. табл. 2).

Таблиця 1. Вихідні дані для аналітично-факторної оцінки чинників фінансової стійкості на зміну чистого прибутку підприємства

Показники	2021 р.	2022 р.
Середньорічна вартість активів, тис. грн	494835	506658
Питома вага оборотних активів	0,711623	0,694626
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	352136	351938
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,666072	1,818141
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1290956	639873
Питома вага собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,935204	0,992352
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1207307	634979
Валова рентабельність поточних витрат	0,069286	0,007707
Валовий прибуток, тис. грн	83649	4894
Питома вага чистого прибутку у валовому прибутку	0,361833	0,105435
Чистий прибуток, тис. грн	30267	516

Для виконання аналітично-факторної оцінки показників впливу на зміну чистого прибутку доцільно представити математичний вигляд зазначеної факторної моделі:

$$Pr^q = \overline{B}_A \times PB_{OA} \times K_{об\ OA} \times PB_{ЧД}^{CB} \times ВалPнв \times PB_{Пр^{вал}}^{Pr^q}$$

Далі визначимо ізольований вплив кожного з чинників фінансової стійкості окремо на відхилення показника чистого прибутку підприємства, у тому числі за рахунок зміни:

- середньорічної вартості активів:

$$\pm \Delta Pr^u_{\overline{B}_A}^{i_{\text{зол}}} = Pr^u_{2021p.} \times (iB_A - 1)$$

$$\pm \Delta Pr^u_{\overline{B}_A}^{i_{\text{зол}}} = 30267 \times (1,023893 - 1) = 723,17 \text{ тис. грн}$$

- питомої ваги оборотних активів:

$$\pm \Delta Pr^u_{PB_{OA}}^{i_{\text{зол}}} = Pr^u_{2021p.} \times (iPB_{OA} - 1)$$

$$\pm \Delta Pr^u_{PB_{OA}}^{i_{\text{зол}}} = 30267 \times (0,976115 - 1) = -722,93 \text{ тис. грн}$$

Таблиця 2. Аналітично-факторна оцінка показників впливу на зміну чистого прибутку методом ланцюгових підстановок «індексна схема розрахунку»

Показники	2021 р.	2022 р.	Δi	i_i	$i_i - I$
$\overline{B}_A$, тис. грн	494835	506658	11823	1,023893	0,023893
PB_{OA}	0,711623	0,694626	-0,016997	0,976115	-0,023885
$K_{об\ OA}$	3,666072	1,818141	-1,847931	0,495937	-0,504063
$PB_{\text{чД}}^{CB}$	0,935204	0,992352	0,057148	1,061107	0,061107
$ВалРнв$, тис. грн	0,069286	0,007707	-0,061579	0,111234	-0,888766
$PB_{Pr^{u_{\text{вал}}}}^{Pr^u}$	0,361833	0,105435	-0,256398	0,291391	-0,708609
Pr^u , тис. грн	30267	516	-29751	0,017048	-0,982952

- коефіцієнта оборотності оборотних активів:

$$\pm \Delta Pr^u_{K_{об\ OA}}^{i_{\text{зол}}} = Pr^u_{2021p.} \times (iK_{об\ OA} - 1)$$

$$\pm \Delta Pr^u_{K_{об\ OA}}^{i_{\text{зол}}} = 30267 \times (0,495937 - 1) = -15256,47 \text{ тис. грн}$$

- питомої ваги собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\pm \Delta Pr^u_{PB_{\text{чД}}^{CB}}^{i_{\text{зол}}} = Pr^u_{2021p.} \times (iPB_{\text{чД}}^{CB} - 1)$$

$$\pm \Delta Pr^u_{PB_{\text{чД}}^{CB}}^{i_{\text{зол}}} = 30267 \times (1,061107 - 1) = 1849,53 \text{ тис. грн}$$

- валової рентабельності поточних витрат:

$$\pm \Delta Pr^u_{ВалРнв}^{i_{\text{зол}}} = Pr^u_{2021p.} \times (iВалРнв - 1)$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв}}^{\text{ізол}} = 30267 \times (0,111234 - 1) = -26900,28 \text{ тис. грн}$$

- питомої ваги чистого прибутку у валовому прибутку:

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}^{\text{ізол}} = Pr^{\text{ч}}_{2021 \text{ р.}} \times (i \text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}} - 1)$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}^{\text{ізол}} = 30267 \times (0,291391 - 1) = -21447,47 \text{ тис. грн}$$

- суми всіх абсолютних показників ізолюваного впливу на зміну чистого прибутку:

$$\begin{aligned} \sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}} &= \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A}^{\text{ізол}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}}}^{\text{ізол}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{К}_{\text{об ОА}}}^{\text{ізол}} + \\ &+ \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{СВ}}_{\text{ЧД}}}^{\text{ізол}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв}}^{\text{ізол}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}^{\text{ізол}} \end{aligned}$$

$$\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}} = 723,17 + (-722,93) + (-15256,47) + 1849,53 + (-26900,28) + (-21447,47) = -61754,45 \text{ тис. грн}$$

Далі доцільно здійснити аналітично-факторну оцінку «нерозподіленого залишку»:

$$\pm \Delta HЗ_{\text{Пр}^{\text{ч}}} = \sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}} - \sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}$$

$$\pm \Delta HЗ_{\text{Пр}^{\text{ч}}} = -29751 - (-61754,45) = 32003,45 \text{ тис. грн}$$

Наступний етап розрахунків передбачає проведення аналітично-факторної оцінки абсолютних показників ізолюваного впливу з урахуванням частини «нерозподіленого залишку», який отримано шляхом пропорційного розподілу на зміну чистого прибутку, у тому числі за рахунок зміни:

- середньорічної вартості активів:

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A}^{\text{ізол ур}^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A}^{\text{ізол}} + \frac{\pm \Delta HЗ_{\text{Пр}^{\text{ч}}} \times \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A}^{\text{ізол}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}}$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A}^{\text{ізол ур}^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}} = 723,17 + \frac{32003,45 \times 723,17}{-61754,45} = 348,44 \text{ тис. грн}$$

- питомої ваги оборотних активів:

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур}^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}}}^{\text{ізол}} + \frac{\pm \Delta HЗ_{\text{Пр}^{\text{ч}}} \times \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}}}^{\text{ізол}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}}$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур}^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}} = -722,93 + \frac{32003,45 \times (-722,93)}{-61754,45} = -348,28 \text{ тис. грн}$$

- коефіцієнта оборотності оборотних активів:

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{Коб ОА «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{Коб ОА}}^{\text{ізол}} + \frac{\pm \Delta H3_{\text{Пр}^{\text{ч}}} \times \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{Коб ОА}}^{\text{ізол}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}}$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{Коб ОА «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = -15256,47 + \frac{32003,45 \times (-15256,47)}{-61754,45} = -7350,00 \text{ тис. грн}$$

- питомої ваги собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{цд}}^{\text{СВ}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{цд}}^{\text{СВ}}}^{\text{ізол}} + \frac{\pm \Delta H3_{\text{Пр}^{\text{ч}}} \times \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{цд}}^{\text{СВ}}}^{\text{ізол}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}}$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{цд}}^{\text{СВ}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = 1849,53 + \frac{32003,45 \times 1849,53}{-61754,45} = 891,04 \text{ тис. грн}$$

- валової рентабельності поточних витрат:

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв}}^{\text{ізол}} + \frac{\pm \Delta H3_{\text{Пр}^{\text{ч}}} \times \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв}}^{\text{ізол}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}}$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = -26900,28 + \frac{32003,45 \times (-26900,28)}{-61754,45} = -12959,56 \text{ тис. грн}$$

- питомої ваги чистого прибутку у валовому прибутку:

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{Пр}^{\text{ч}}}^{\text{вал}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{Пр}^{\text{ч}}}^{\text{вал}}}^{\text{ізол}} + \frac{\pm \Delta H3_{\text{Пр}^{\text{ч}}} \times \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{Пр}^{\text{ч}}}^{\text{вал}}}^{\text{ізол}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}^{\text{ізол}}}$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{Пр}^{\text{ч}}}^{\text{вал}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = -21447,47 + \frac{32003,45 \times (-21447,47)}{-61754,45} = -10332,64 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, сума всіх абсолютних показників ізолюваного впливу з урахуванням частини «нерозподіленого залишку», яка отримана шляхом пропорційного розподілу та відповідає загальній абсолютній зміні чистого прибутку:

$$\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_{\text{А}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{Коб ОА «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} +$$

$$\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{цд}}^{\text{СВ}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{Пр}^{\text{ч}}}^{\text{вал}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}$$

$$\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = 348,44 + (-348,28) + (-7350,00) + 891,04 + (-12959,56) + (-10332,64) = -29751,00 \text{ тис. грн}$$

Після розрахунку абсолютних показників ізолюваного впливу доцільно

провести аналітично-факторну оцінку відносних показників ізолюваного впливу з урахуванням частини «нерозподіленого залишку» (шляхом пропорційного розподілу на зміну чистого прибутку), у тому числі за рахунок зміни:

- середньорічної вартості активів:

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{B_A \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{\pm \Delta Pr^u_{\frac{B_A \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}}}{Pr^u_{2021 \text{ } p.}} \times 100 \%$$

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{B_A \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{348,44}{30267} \times 100 \% = 1,15 \%$$

- питомої ваги оборотних активів:

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{PB_{OA} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{\pm \Delta Pr^u_{\frac{PB_{OA} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}}}{Pr^u_{2021 \text{ } p.}} \times 100 \%$$

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{PB_{OA} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{-348,28}{30267} \times 100 \% = -1,15 \%$$

- коефіцієнта оборотності оборотних активів:

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{K_{об \text{ } OA} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{\pm \Delta Pr^u_{\frac{K_{об \text{ } OA} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}}}{Pr^u_{2021 \text{ } p.}} \times 100 \%$$

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{K_{об \text{ } OA} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{-7350,00}{30267} \times 100 \% = -24,28 \%$$

- питомої ваги собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{PB_{\text{ЧД}}^{CB} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{\pm \Delta Pr^u_{\frac{PB_{\text{ЧД}}^{CB} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}}}{Pr^u_{2021 \text{ } p.}} \times 100 \%$$

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{PB_{\text{ЧД}}^{CB} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{891,04}{30267} \times 100 \% = 2,94 \%$$

- валової рентабельності поточних витрат:

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{ValP_{нв} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{\pm \Delta Pr^u_{\frac{ValP_{нв} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}}}{Pr^u_{2021 \text{ } p.}} \times 100 \%$$

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{ValP_{нв} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{-12959,56}{30267} \times 100 \% = -42,82 \%$$

- питомої ваги чистого прибутку у валовому прибутку:

$$\pm \gamma Pr^u_{\frac{PB_{Pr^{вал}} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}} = \frac{\pm \Delta Pr^u_{\frac{PB_{Pr^{вал}} \text{ «НЗ» } np \text{ } p}{\text{ізол ур ч}}}}{Pr^u_{2021 \text{ } p.}} \times 100 \%$$

$$\pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{ч}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} = \frac{-10332,64}{30267} \times 100 \% = -34,13 \%$$

Отже, сума відносних показників ізолюваного впливу з врахуванням частини «нерозподіленого залишку», який отриманий шляхом пропорційного розподілу та відповідно рівна загальній відносній зміні чистого прибутку:

$$\begin{aligned} \sum \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} + \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} + \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{К}_{\text{об ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} + \\ &+ \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{ч}}_{\text{ЧД}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} + \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} + \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{ч}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} \\ \sum \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= 1,15 + (-1,15) + (-24,28) + 2,94 + (-42,82) + (-34,13) = -98,29 \% \end{aligned}$$

$$\sum \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} = \frac{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}}{Pr^{\text{ч}}_{2021 \text{ р.}}} \times 100 \%$$

$$\sum \pm \gamma Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} = \frac{-29751}{30267} \times 100 \% = -98,29 \%$$

Наступною складовою дослідження є проведення аналітично-факторної оцінки структури показників ізолюваного впливу з урахуванням частини «нерозподіленого залишку», у тому числі за рахунок зміни:

- середньорічної вартості активів:

$$\begin{aligned} \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \frac{\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}} \times 100 \% \\ \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}_A} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \frac{348,44}{-29751} \times 100 \% = -1,17 \% \end{aligned}$$

- питомої ваги оборотних активів:

$$\begin{aligned} \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \frac{\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}} \times 100 \% \\ \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}_{\text{ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \frac{-348,28}{-29751} \times 100 \% = 1,17 \% \end{aligned}$$

- коефіцієнта оборотності оборотних активів:

$$\begin{aligned} \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{К}_{\text{об ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \frac{\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{К}_{\text{об ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}}} \times 100 \% \\ \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{К}_{\text{об ОА}} \text{«НЗ» нр р}} \frac{\text{ізол ур ч}}{\text{«НЗ» нр р}} &= \frac{-7350,0}{-29751,0} \times 100 \% = 24,70 \% \end{aligned}$$

- питомої ваги собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{СВ}}_{\text{ЧД}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \frac{\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{СВ}}_{\text{ЧД}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}} \times 100 \%$$

$$\pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{СВ}}_{\text{ЧД}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \frac{891,04}{-29751} \times 100 \% = -2,99 \%$$

- валової рентабельності поточних витрат:

$$\pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \frac{\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}} \times 100 \%$$

$$\pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \frac{-12959,56}{-29751} \times 100 \% = 43,56 \%$$

- питомої ваги чистого прибутку у валовому прибутку:

$$\pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \frac{\pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}}{\sum \pm \Delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}} \times 100 \%$$

$$\pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \frac{-10332,64}{-29751} \times 100 \% = 34,73 \%$$

Виходячи з наведених розрахунків зазначимо, що сума всіх структур показників ізолюваного впливу з урахуванням частини «нерозподіленого залишку», яка отримана шляхом пропорційного розподілу та дорівнює 100 %:

$$\sum \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{В}^{\text{А}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{ОА}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{К}^{\text{об ОА}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} +$$

$$+ \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{СВ}}_{\text{ЧД}} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ВалРнв} \text{ «НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} + \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{ПВ}^{\text{Пр}^{\text{ч}}}_{\text{Пр}^{\text{вал}}}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}}$$

$$\sum \pm \delta Pr^{\text{ч}}_{\text{«НЗ» пр р}}^{\text{ізол ур ч}} = (-1,17) + 1,17 + 24,7 + (-2,99) + 43,56 + 34,73 = 100 \%$$

Для деталізації отриманих результатів аналітично-факторної оцінки ізолюваного впливу показників фінансової стійкості з урахуванням частини «нерозподіленого залишку», яка отримана шляхом пропорційного розподілу на зміну чистого прибутку складається в табл. 3.

На основі представлених розрахунків можна стверджувати, що аналітично-факторна оцінка впливу показників фінансової стійкості на загальну зміну чистого прибутку ПрАТ «Домобудівний комбінат №4» свідчить проте, що в 2022 р. у порівнянні з 2021 р. величина чистого прибутку підприємства зменшується на 29751,00 тис. грн, або на 98,29 %, у тому числі за рахунок:

- зростання середньорічної вартості активів на 348,44 тис. грн, або на 1,15 %, при цьому її частка була рівною -1,17 %;
- зменшення питомої ваги оборотних активів на -348,28 тис. грн, або на -1,15 %, при цьому її частка становить 1,17 %;
- зменшення коефіцієнта оборотності оборотних активів на -7350,00 тис. грн, або на 24,28 %, при цьому його частка становить 24,70 %;
- підвищення питомої ваги собівартості реалізованої продукції у чистому доході на 891,04 тис. грн, або на 2,94 %, при цьому її частка становить -2,99 %;
- скорочення валової рентабельності поточних витрат на -12959,56 тис. грн, або на 42,82 %, при цьому її частка становить 43,56 %;
- зменшення питомої ваги чистого прибутку у валовому прибутку на -10332,64 тис. грн, або на -34,13 %, при цьому її частка становить 34,73 %.

Таблиця 3. Результати аналітично-факторної оцінки ізолюваного впливу показників фінансової стійкості з урахуванням частини «нерозподіленого залишку»

Показники	Вплив показників		Структура впливу показників, %
	абсолютний , тис. грн	відносний, %	
Середньорічна вартість активів	348,44	1,15	-1,17
Питома вага оборотних активів	-348,28	-1,15	1,17
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	-7350,00	-24,28	24,70
Питома вага собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	891,04	2,94	-2,99
Валова рентабельність поточних витрат	-12959,56	-42,82	43,56
Питома вага чистого прибутку у валовому прибутку	-10332,64	-34,13	34,73
Чистий прибуток	-29751,00	-98,29	100

Завершуючи діагностику отриманих результатів аналітично-факторної оцінки необхідно зазначити, що абсолютний та відносний показники впливу, які в математичному вигляді факторної моделі є другим, третім, п'ятим і шостим співмножником відображалися на початку знаком мінус, що характеризувалося тим, що вони зменшувалися та відповідно ПрАТ «ДБК №4» на дану величину в абсолютному вираженні недоотримало чистого прибутку, тобто він скорочувався. Таким чином відмітимо, що виконуючи постійно даний

вид оцінки вірогідно, перш за все, буде відбуватися покращення рівня проведення аналітичної роботи підприємницької діяльності підприємств будівельного бізнесу.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В умовах кризової економіки головним чинником стимулювання підприємницької діяльності підприємств будівельного бізнесу є прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), величина якого є не завжди бажаною. Тому для того, щоб уникнути такої ситуації, при плануванні підприємницької діяльності рекомендується регулярно проводити факторний аналіз показників фінансової стійкості, який допоможе точніше прогнозувати фінансові результати діяльності підприємства.

Розроблена детермінована аналітично-факторна модель оцінки показників фінансової стійкості будівельних підприємств дозволяє виявити взаємозв'язок між складовими фінансових результатів діяльності підприємства; безпосередньо пов'язує показники фінансової стійкості з прибутком від реалізації продукції (робіт, послуг) та обсягом оборотних коштів; охарактеризовує лінійний характер їх взаємозв'язку.

Література

1. Гринів Б. В. Деякі проблеми методики аналізу фінансової стійкості підприємства. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2014. Вип. 44. С. 123–127.
2. Загребя М. М. Теоретичні аспекти використання факторного аналізу при аналізі динаміки фінансового стану підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2014. Вип. 25. С. 455–461.
3. Кошельок Г. В. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 361–368.
4. Кремень В. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 107–117.

5. Поддєрьогін А. М., Скочій С. В. Факторний аналіз формування прибутку виробничого підприємства. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. № 2. С. 304–318.

6. Фінансова звітність ПрАТ «Домобудівний комбінат №4» м. Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dbk4.com.ua/news/informations/>.

7. Чепка В. В., Матяш О. К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. №2. С. 649–655.

8. Ясіновська І. Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 169–175.

References

1. Hryniv, B. V. (2014), “Some problems of the methodology of analyzing the financial stability of the enterprise”, *Bulletin of the Lviv Commercial Academy*, vol. 44, pp. 123–127.

2. Zagreba, M. M. (2014), “Theoretical aspects of the use of factor analysis in the analysis of the dynamics of the financial state of the enterprise”, *Scientific works of the Kirovohrad National Technical University*, vol. 25, pp. 455–461.

3. Koshelok, G. V. (2016), “Factor analysis of profitability of the company's own capital”, *Economy and society*, vol. 7, pp. 361–368.

4. Kremen, V. M. (2011), “Assessment of the financial stability of the enterprise”, *Actual problems of the economy*, vol. 1, pp. 107–117.

5. Podderiyogin, A. M., Skochii, S. V. (2018), “Factor analysis of profit formation of a manufacturing enterprise”, *Collection of scientific works of the State Fiscal Service University of Ukraine*, vol. 2, pp. 304–318.

6. PJSC "DSK-4" (2023), “Financial statements”, available at: <http://dbk4.com.ua/news/informations/> (Accessed 23 November 2023).

7. Chepka, V. V., Matyash, O. K. (2017), “Financial stability of the enterprise: essence and influencing factors”, *Economy and society*, vol. 2, pp. 649–655.

8. Yasinovska, I. F. (2016), “Modern approaches to assessing the financial stability of enterprises”, *European perspectives*, vol. 2, pp. 169–175.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2024 р.